

Finansielle sanksjoner: Veiledning om frysbestemmelsene

Sist oppdatert 16. april 2018

Innhold

DEL I	4
1. Innledning.....	4
1.1. Om veilederen	4
1.2. Bakgrunn om sanksjoner og restriktive tiltak.....	5
1.3. Hjemmel for gjennomføring av sanksjoner og restriktive tiltak i Norge.....	5
1.4. Særlig om terror og terrorfinansiering.....	6
2. Nærmere om sanksjoner og restriktive tiltak	6
2.1. Sanksjoner og restriktive tiltak i Norge – ansvarlige myndigheter	6
2.2. Hvordan finner man frem til gjeldende sanksjoner og restriktive tiltak?	7
2.3. Listeførte personer og enheter	7
2.3.1. Innledning.....	7
2.3.2. FNs konsoliderte liste	7
2.3.3. EUs konsoliderte liste	8
2.4. Bortfall av listeføring	8
2.4.1. Innledning.....	8
2.4.2. Anmodning om avlisting for listeføringer vedtatt av FNs sikkerhetsråd.....	8
2.4.3. Prosedyrer for avlisting fra EUs lister	9
2.5. Definisjoner og veiledning.....	9
2.5.1. Definisjoner i sanksjons- og tiltaksforskriftene	9
2.5.2. Frysforpliktelsens rekkevidde - eierskap eller kontroll	10
2.5.3. Forbudet mot å gjøre midler tilgjengelig.....	11
2.6. Unntak fra frysforpliktelsene for visse betalinger.....	12
3. Beslutning om båndlegging (frys av formuesgoder)	12
3.1. Bakgrunn og formål	12
3.2. Hjemmel for båndlegging	12
3.3. Plikter, frister og opphør	13
4. Rapporteringsforpliktelser	13
4.1. Rapportering ved frys.....	13
4.1.1. Innledning.....	13
4.1.2. Til hvem skal det rapporteres.....	13
4.1.3. Format, opplysninger, adressat.....	14
4.2. Forholdet til hvitvasking og terrorfinansiering.....	14
5. Falske treff på sanksjonslistene – («False positive»).....	14
6. Elektroniske overvåkningssystemer	15
7. Publisering og oversendelse til banker og andre finansforetak.....	15

DEL II - Ofte stilte spørsmål vedrørende frysforpliktelser	16
Generelt	16
Rutiner og retningslinjer	17
Fryslister	18
Frysforpliktelsen	19
Transaksjoner til/fra frossen konto	20
Informasjon til kunden – taushetsplikt?	21
Avvisning og avvikling av kundeforhold	21
Deponering av midler i Norges Bank	22
Rapporteringspliktiges ansvar	22
Lisens og forhåndstillatelse	22
Rapporteringsplikt	23
Båndlagte midler etter kjennelse/beslutning	23
Vedlegg 1 - Kontaktinformasjon	25
Vedlegg 2 - Rapporteringsskjema vedrørende frysing av midler	26

DEL I

1. Innledning

1.1. Om veilederen

Dette dokumentet er laget for å veilede finansforetak og andre rapporteringspliktige etter lov om tiltak mot hvitvasking og terrorfinansiering mv. (hvitvaskingsloven). Formålet er å gi informasjon som skal gjøre det enklere å forstå de finansielle restriksjonene i det norske regelverket som bygger på sanksjoner fra FNs sikkerhetsråd og restriktive tiltak fra EU. Merk at veilederen kun gir generell informasjon og at det er det gjeldende regelverk som til enhver tid er bestemmende for aktørers plikter og rettigheter.

Veilederen retter seg primært mot finansforetak som banker, kredittforetak, finansieringsforetak, e-pengeforetak og betalingsforetak samt verdipapirforetak, men store deler av innholdet i veilederen vil også være relevant for andre aktører.

Ovennevnte foretak skal ha egne prosedyrer og retningslinjer for å sikre at gjeldende sanksjons- og tiltaksforskrifter følges. Denne veilederen er ikke uttømmende, men er ment som et hjelpemiddel for å etablere slike rutiner.

Enhver har en selvstendig forpliktelse til å fryse midler tilhørende listeførte personer, enheter eller grupper, samt til å hindre at midler gjøres tilgjengelig for disse. Foretakene må i stadig større grad sørge for at deres systemer ikke misbrukes i strid med finansielle sanksjoner og restriktive tiltak.

Veilederen omtaler frys av «penger». Frys av gjenstander, som f.eks. en bil, en leilighet osv. behandles ikke konkret. For andre formuesgoder som tilhører personer som omfattes av frysforpliktelsene, vil innholdet i denne veiledningen være retningsgivende. Se kapittel 2.5 for mer informasjon om hvor grensen for hva som anses som penger og gjenstander («formuesgoder») går.

Reglene i sanksjons- og tiltaksforskriftene er et selvstendig regime ved siden av anti-hvitvaskings- og terrorfinansieringsregimet i hvitvaskingsloven og rapporteringsplikten etter denne. Private aktører som er rapporteringspliktige må derfor etterleve forpliktelser etter begge regimene. Dette innebærer at det også må foretas en konkret vurdering av om rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven foreligger.

Veilederen har to hoveddeler:

Del I gir generell informasjon om **finansielle sanksjoner og restriktive tiltak**. I kap. 2 omhandles private aktørers selvstendige forpliktelse til å fryse midler tilhørende personer, enheter eller grupper som er listeført av Norge (normalt basert på FN-resolusjoner eller EU-vedtak som Norge har sluttet opp om). Undersøkelsene som må foretas inngår som en del av kundekontrollen som skal gjennomføres av rapporteringspliktige i tråd med hvitvaskingsloven § 7 og 8.

Del I har også informasjon om **straffeprosessuelle tvangsmidler** (se kap. 3). Der er det omtale av rettens adgang til å avsi kjennelse etter forutgående beslutning, og begjæring fra sjefen for Politiets sikkerhets tjeneste (PST) i henhold til straffeprosessloven kapittel 15b om båndlegging av formuesgoder.

I kap. 4 er det mer detaljert informasjon om rapporteringsforpliktelsene.

Del II inneholder spørsmål og svar som kan gi veiledning for spørsmål om finansielle restriksjoner.

Vedlegg 1 og 2 inneholder kontaktinformasjon og skjema for rapportering.

Utenriksdepartementet og Finanstilsynet er ansvarlig for innholdet i denne veilederen. Innholdet i dette dokumentet, og annen veiledning fra Utenriksdepartementet, er ikke rettslig bindende. I enkelte saker vil det være tilrådelig at det søkes uavhengig rettslig rådgivning dersom det anses nødvendig. Veilederen er ment å være et dynamisk dokument og vil bli oppdatert ved behov.

1.2. Bakgrunn om sanksjoner og restriktive tiltak

Sanksjoner og restriktive tiltak er virkemidler i internasjonal politikk for å få personer, enheter, grupper eller stater til å endre politikk eller handlemåte. Vi skiller mellom *sanksjoner* vedtatt av FNs sikkerhetsråd i medhold av FN-pakten kapittel VII og *restriktive tiltak* vedtatt av EU.

Vedtakelse av FN-sanksjoner forutsetter at Sikkerhetsrådet først har konstatert at det foreligger en situasjon som truer internasjonal fred og sikkerhet. Sanksjoner rettes deretter mot staten, enheten eller gruppen som utgjør denne trusselen og er bindende for alle FNs medlemsstater.

Vedtakelse av restriktive tiltak i EU krever som hovedregel enstemmighet blant EUs medlemsstater. Rådet for den europeiske union (Rådet for utenrikssaker) vedtar beslutninger og forordninger som har direkte virkning i EUs medlemsstater. Norge slutter som regel opp om EUs restriktive tiltak.

Merk at begrepsbruken «sanksjoner» og «restriktive tiltak» i Norge brukes for å skille mellom vedtak fra FN (sanksjoner) og EU (restriktive tiltak). Begrepsbruken til EU er imidlertid ikke konsekvent. EU vil eksempelvis referere til egne «restrictive measures» også som «sanctions», mens disse i Norge vil kalles restriktive tiltak.

Sanksjoner og restriktive tiltak er ofte det mest effektive tvangstiltak som står til rådighet for det internasjonale samfunn utenom militær maktanvendelse.

Norges syn er at det er multilaterale, globale og tvingende sanksjoner vedtatt av Sikkerhetsrådet eller andre tiltak som det er bred internasjonal oppslutning om, som har størst mulig legitimitetsgrunnlag og tvangskraft for å påvirke en stat som truer fred og sikkerhet. Norge har ikke tradisjon for å innføre unilaterale sanksjoner.

Innholdet i Sikkerhetsrådets sanksjoner og EUs restriktive tiltak vil variere etter den aktuelle situasjonen, men ofte vil det være snakk om (i) våpenembargo; (ii) eksport- og importrestriksjoner for blant annet utstyr, varer og teknologi som kan brukes til intern undertrykkelse; (iii) påbud om frys av og forbud mot å gjøre tilgjengelig penger og formuesgoder til nærmere angitte enheter og personer; og (iv) reiserestriksjoner.

1.3. Hjemmel for gjennomføring av sanksjoner og restriktive tiltak i Norge

Sanksjoner fra FNs sikkerhetsråd eller restriktive tiltak vedtatt i EU må gjennomføres i norsk rett for at de skal være bindende for norske rettssubjekter.

Norge er folkerettslig forpliktet til å gjennomføre sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd under FN-paktens kapittel VII. Sanksjoner fra FNs sikkerhetsråd gjennomføres i norsk rett med hjemmel i lov 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd.

Når det gjelder restriktive tiltak vedtatt av Rådet for den europeiske union, slutter Norge opp om og gjennomfører tilsvarende tiltak dersom politiske hensyn tilsier at Norge bør støtte EUs utenrikspolitiske linje. Restriktive tiltak fra EU gjennomføres i norsk rett med hjemmel i lov 27. april

2001 nr. 14 om iverksetjing av internasjonale, ikkje-militære tiltak i form avbrot eller avgrensing av økonomisk eller anna samkvem med tredjestater eller rørsler.

Sanksjoner vedtatt av FN (alle) og restriktive tiltak fra EU (som Norge slutter opp om) implementeres i norsk rett ved å iverksette tilsvarende regler i forskrift med hjemmel i de ovennevnte lover. Norge har for eksempel gjennomført sanksjoner mot ISIL (Da'esh) og Al-Qaida og mot Darfur-regionen i Sudan på bakgrunn av vedtak fra FNs sikkerhetsråd. Forskrift om restriktive tiltak mot Syria er et eksempel på restriksjoner som tilsvarer restriktive tiltak vedtatt av EU.

Norge kan også nasjonalt beslutte egne særlige tiltak. Dette fordrer da hjemmel i lov, og vi har ingen tradisjon med slike tiltak.

Norsk rett påbyr ikke norske aktører å følge sanksjoner som ikke er gjennomført i Norge ved lov eller forskrift. Det kan imidlertid være andre grunner til at norske aktører etterlever eller bør etterleve ytterligere sanksjonsregelverk i tillegg til det norske. Eksempelvis følger norske aktører amerikanske sanksjoner så lenge aktiviteten involverer en amerikansk person («US person»), import eller eksport av varer med amerikansk innhold eller opprinnelse, eller dersom en transaksjon inneholder amerikanske dollar.

1.4. Særlig om terror og terrorfinansiering

Terrorfinansiering er medvirkning til terror. Avsløring og motarbeidelse av terrorfinansiering er derfor nært knyttet til avsløring og motarbeidelse av terror.

Når det gjelder finansielle tiltak mot personer som mistenkes for terrorvirksomhet må vi skille mellom i) terrorister som identifiseres og listeføres av FNs sikkerhetsråd på grunn av sin tilknytning til Al-Qaida, ISIL eller Taliban og ii) personer som underlegges en norsk båndleggingsbeslutning, jf. straffeprosessloven § 202d. De finansielle forpliktelsene som gjelder personer listeført av FNs sikkerhetsråd er beskrevet i veilederens kap. 2. Forpliktelsene som gjelder personer som er underlagt en norsk domstols båndleggingsbeslutning er beskrevet i kap. 3.

Uavhengig av om det foreligger en forskrift med frystiltak eller en domstolskjennelse om båndlegging/frys, oppfordres foretakene til å se sammenheng mellom rapporteringsplikt etter hvitvaskingsloven og terrorfinansiering. Misbruk av finansielle instrumenter og økonomisk kriminalitet kan være sentrale forutsetninger for finansiering av terror.

2. Nærmere om sanksjoner og restriktive tiltak

2.1. Sanksjoner og restriktive tiltak i Norge – ansvarlige myndigheter

Utenriksdepartementet er ansvarlig for å utarbeide sanksjons- og tiltaksforskrifter på bakgrunn av FN- og EU-vedtak. Når EU vedtar nye restriktive tiltak foretar Utenriksdepartementet en vurdering og beslutter om Norge skal slutte opp om EUs tiltak eller ikke. Seksjon for eksportkontroll har det operative ansvaret med å håndtere henvendelser og spørsmål som gjelder alle typer sanksjoner og restriktive tiltak. Alle henvendelser skal sendes via departementets elektroniske saksbehandlingssystem E-lisens (les mer på www.eksportkontroll.no). Seksjon for humanitær og strafferett bistår i spørsmål som gjelder tolkning av sanksjons- og tiltaksregelverket. De skal også kontaktes ved frys av midler på bakgrunn av sanksjoner og restriktive tiltak (se kap. 4.1.2)

Politiets Sikkerhetstjeneste (PST) skal i henhold til politiloven § 17b. nr. 4 forebygge og etterforske overtredelser av bestemmelser i eller i medhold av lov om kontroll med eksport av strategiske varer,

tjenester og teknologi m.m. og lov til gjennomføring av bindende vedtak av FNs sikkerhetsråd eller annen lovgivning om tilsvarende særlige tiltak.

I henhold til politiloven § 17 b nr.5 skal PST forebygge og etterforske overtredelser av straffelovens §§ 131 til 136a (terrorbestemmelsene).

Finanstilsynet har en formidlingsrolle i arbeidet med sanksjoner og frysforpliktelser. Dette innebærer videreformidling av listeføringer fra FN og EU til foretak som er underlagt tilsyn av Finanstilsynet. I tillegg formidler Finanstilsynet kjennelser fra tingretten vedrørende båndlegging av midler. Finanstilsynet vil også føre tilsyn med foretakenes etterlevelse av frysforpliktelsene. Mer informasjon om Finanstilsynets rolle fremgår av kap 6 og 7.

2.2. Hvordan finner man frem til gjeldende sanksjoner og restriktive tiltak?

Oversikt over de til enhver tid gjeldende sanksjons- og tiltaksforskrifter er tilgjengelig på www.lovdata.no. Forskriftene finner man ved å velge «lovens forskrifter» under de to hjemmelslovene:

- [Lov 7. juni 1968 nr. 4 om gjennomføring av bindende vedtak av De Forente Nasjoners Sikkerhetsråd](#)
- [Lov 27. april 2001 nr. 14 om iverksettning av internasjonale, ikke-militære tiltak i form av brot eller avgrensning av økonomisk eller annen samkvem med tredjestater eller rørsler](#)

Merk at ikke alle forskriftene inneholder finansielle restriksjoner. Forskriftene oppdateres jevnlig¹. En samlet oversikt over alle forskriftene finnes også på www.eksportkontroll.no.

2.3. Listeførte personer og enheter

2.3.1. Innledning

Personer, grupper og enheter som det internasjonale samfunn vedtar sanksjoner mot, oppføres på ulike sanksjons-/tiltakslistene. I FN er det Sikkerhetsrådet som vedtar listeføring av personer, grupper eller enheter, mens det i EU er Rådet for utenrikssaker.

Tradisjonelt har personer, enheter og grupper som er underlagt finansielle restriksjoner vært opplistet i vedlegg til de norske sanksjons- og/eller tiltaksforskriftene, men det brukes nå i hovedsak henvisninger (internettlenker) til FNs og EUs konsoliderte lister over personer og enheter som er underlagt finansielle restriksjoner. Dette sikrer at de norske forskriftene til enhver tid er oppdatert.

2.3.2. FNs konsoliderte liste

FNs konsoliderte sanksjonsliste inkluderer samtlige individer og enheter som er underlagt sanksjoner vedtatt av Sikkerhetsrådet eller respektive sanksjonskomiteer, som Sikkerhetsrådet har delegert myndighet til.

FNs konsoliderte sanksjonsliste er tilgjengelige i formatene xml, html og pdf. FNs liste og utfyllende informasjon er tilgjengelig [her](#)².

¹ Abonnementer på Lovdata Pro kan få varsel ved endring av forskriftene, men de omfatter sjelden endringer i listeføringene

² <https://www.un.org/sc/suborg/en/sanctions/un-sc-consolidated-list>

2.3.3. EUs konsoliderte liste

EUs konsoliderte liste inneholder personer, grupper og enheter som EU har vedtatt finansielle restriksjoner mot.

I de enkelte norske tiltaksforskriftene vises det til EUs konsoliderte liste, med angivelse av hvilken landkode man skal bruke for å finne hvem som er listeført under de respektive tiltaksregimene.

EUs konsoliderte liste er tilgjengelig i formatene pdf, excel, xml, dtd og xsd. EUs liste og utfyllende veiledning er tilgjengelig her³. For å få tilgang må man først opprette en egen «"EU Login"- konto. Veiledning finnes på nevnte nettsted.

2.4. Bortfall av listeføring

2.4.1. Innledning

Personer og enheter listeføres i medhold av et listeføringsgrunnlag, som er begrunnelsen for hvorfor personen eller enheten er omfattet av sanksjoner. Når listeføring bortfaller, enten på grunn av opphevelse av et sanksjonsregime eller på grunn av en rettslig beslutning om dette, er det ikke lenger plikt til å fryse midlene. Fryste midler skal således gjøres tilgjengelig for eier.⁴

Det er ingen forpliktelse til å varsle myndighetene når «avlistede» (personer eller enheter som ikke lenger er listeførte) får tilgang til midlene sine. Det er likevel anledning til å rådføre seg med Utenriksdepartementet v/Seksjon for humanitær- og strafferett før midlene stilles til rådighet for tidligere listeført person eller enhet.

Dersom en person eller enhet mener at en listeføring er urettmessig, er det anledning til å anmode om «avlisting» (å bli fjernet fra listen). Prosessene for avlisting er ulike for FN- og EU-listeføring og beskrives i det følgende.

2.4.2. Anmodning om avlisting for listeføring vedtatt av FNs sikkerhetsråd

Sikkerhetsrådet har i løpet av de siste årene vedtatt prosedyrer og retningslinjer for listeføring og avlisting. Det er Ombudspersonen for ISIL (Da'esh) og Al-Qaida-sanksjonskomiteén og et kontaktpunkt for avlisting (øvrige sanksjonsregimer) som i praksis vurderer avlistingsanmodninger. Den som er oppført på en sanksjonsliste kan kontakte Ombudspersonen eller kontaktpunktet direkte eller via myndighetene i det landet man bor i eller er statsborger av. I Norge vil det være Utenriksdepartementet v/Seksjon for humanitær- og strafferett som bistår eventuelle listeførte med anmodninger om fjerning av listeføring.

a) Ombudspersonen ISIL (Da'esh) og Al-Qaida sanksjonskomiteen

For sanksjonskomiteen for ISIL (Da'esh) og Al-Qaida er det etablert en uavhengig ombudspersonfunksjon som vurderer anmodninger om avlisting fra personer, grupper og enheter.

Prosedylene for å anmode om om avlisting til Ombudspersonens kontor finnes i vedlegg II til [Sikkerhetsrådsresolusjon 2253 \(2015\)](#). Utfyllende informasjon er tilgjengelig [her](#).

b) FNs kontaktpunkt for anmodning om avlisting

FNs kontaktpunkt for anmodninger om avlisting ble opprettet ved Sikkerhetsrådsresolusjon 1730

³ <https://webgate.ec.europa.eu/europeaid/fsd/fsf>

Der kan man også abonnere på endringer i EUs lister («subscribe to feeds»)

⁴ Det kan i enkelte tilfeller være nødvendig å vurdere om det er en fare for terrorfinansiering eller hvitvasking etter bortfall av frysforpliktelsen.

(2006) og gjelder for samtlige personer, grupper og enheter (med unntak av ISIL/Al-Qaida: se ovenfor om Ombudspersonen).

Informasjon om saksgangen i en sak som gjelder anmodning om avlisting finnes [her](#).

2.4.3. Prosedyrer for avlisting fra EUs lister

EUs Råd gjør personer og enheter som underlegges frysrestriksjoner eller reiserestriksjoner oppmerksom på at de underlegges restriktive tiltak. Samtidig informerer Rådet om mulighetene for å prøve gyldigheten av en listeføring juridisk:

- Listeførte kan be Rådet om å revidere listeføringen dersom det foreligger informasjon som skulle tilsi dette.
- Listeførte kan utfordre listeføringen i EU-domstolen.

2.5. Definisjoner og veiledning

2.5.1. Definisjoner i sanksjons- og tiltaksforskriftene

Enkelte av forskriftene har egne bestemmelser med definisjoner av relevante begrep, herunder «formuesgoder», «frysing av formuesgoder», «penger», «frysing av penger», og «omsettelige verdipapirer». Det kan legges til grunn at begrepene skal forstås tilsvarende i forskrifter hvor de ikke er definert.

«penger»: finansielle aktiva og økonomiske fordeler av enhver art, herunder, men ikke begrenset til, kontante pengebeløp, sjekker, fordringer, veksler, anvisninger og andre betalingsinstrumenter; innestående hos finansforetak eller andre virksomheter, saldoer på konti, tilgodehavende og tilgodehavendebevis; børsnoterte og unoterte finansielle instrumenter og gjeldsinstrumenter, herunder aksjer og andre eierandeler, verdipapirsertifikater, obligasjoner, gjeldsbrev, kjøps- eller tegningsretter, usikrede verdipapirer og derivatkontrakter; renter, utbytte og andre inntekter av eller verdier påløpt på eller generert av aktiva; kreditter, motregningsretter, garantier, oppfyllelsegarantier eller andre finansielle forpliktelser; remburser, konnossementer og pantebrev; dokumenter som viser eierandeler i penger eller finansielle ressurser, og alle andre eksportfinansieringsdokumenter,

«formuesgoder»: alle typer aktiva, materielle eller immaterielle, fast eiendom eller løsøre, som ikke er penger, men som kan benyttes til å skaffe penger, varer eller tjenester,

«frysing av penger»: å forhindre flytting, overføring, endring eller bruk av, tilgang til eller håndtering av penger på noen måte som kan medføre endringer i volum, mengde, plassering, eierskap, besittelse, art eller formål eller andre endringer som kan gjøre det mulig å bruke pengene, herunder porteføljeforvaltning,

«frysing av formuesgoder»: å forhindre at formuesgoder på noen måte benyttes til å skaffe penger, varer eller tjenester, herunder, men ikke begrenset til å selge, leie ut eller pantsette dem,

«finansforetak»

i) foretak som driver virksomhet i henhold til lov 10. april 2015 nr. 17 om finansforetak og finanskonsern § 1-3, og inkluderer i sanksjons- og tiltaksforskriftene også:

ii) verdipapirforetak som yter investeringstjenester iht. lov 29 juni 2007 nr. 75 om verdipapirhandel,

- iii) foretak som driver forvaltning av verdipapirfond i henhold til lov 25. november 2011 nr. 44 om verdipapirfond,
- iv) virksomheter som driver forsikringsformidling etter lov 10. juni 2005 nr. 41 om forsikringsformidling § 1-2 nr. 1, unntatt forsikringsagentvirksomhet, jf. § 1-2 nr. 4, når de formidler livsforsikringer og andre investeringsrelaterte forsikringer, inkludert filialer i eller utenfor Norge, herunder foretakenes filialer i og utenfor EØS-området.

Ved mistanke om transaksjoner knyttet til hvitvasking eller terrorfinansiering vises til veilederens kap. 1.1 og 4.2 og forholdet til rapporteringsplikten.

2.5.2. Frysforpliktelsens rekkevidde - eierskap eller kontroll

Hvitvaskingsloven forutsetter at rapporteringspliktige gjennomfører en kundekontroll av egne kunder. Kundekontrollen innebærer blant annet at den rapporteringspliktige må identifisere kundens eventuelle reelle rettighetshaver(e), samt registrere opplysninger som entydig identifiserer disse. Reelle rettighetshavere er de(n) fysiske person(ene) som har den bakenforliggende økonomiske interesse i kundeforholdet eller transaksjonen enten via eierskap eller ved kontroll av selskapet. Kravet om identitetskontroll av reelle rettighetshavere er således en videreføring av «kjenn-din-kunde»-prinsippet.

Frysforpliktelsene innebærer at den rapporteringspliktige må klarlegge hvem som er reelle rettighetshavere hos kunder som er juridiske personer. Dette er nødvendig for å avgjøre om reelle rettighetshavere er listeførte personer som er underlagt frys av penger, formuesgoder, mv da kundens midler vil falle inn under frysforpliktelsen. Vær oppmerksom på at kunden i slike tilfeller ikke nødvendigvis selv vil være listeført. I noen tilfeller kan det for eksempel også være nødvendig å undersøke om listeførte personer har en aktiv rolle i foretaket eller for eksempel faktisk disponerer foretakets konto. Rapporteringspliktig må ha en risikobasert tilnærming til hvilke undersøkelser som må gjøres.

Forpliktelsen til å fryse penger og formuesgoder omfatter alt som «tilhører, innehas eller kontrolleres» av listeført person eller enhet. I det følgende redegjøres det for sentrale kriterier for å kunne fastslå hvor langt frysforpliktelsen rekker.

i) Eierskap: Avgjørende ved vurdering av om en juridisk person eller enhet eies av en annen person eller enhet, er om sistnevnte person eller enhet eier over 50 prosent⁵ av eiendomsrettighetene til enheten, eller har en majoritetsinteresse i den. I slike tilfeller anses den juridiske personen eller enheten å være eid av en annen person eller enhet.

ii) Kontroll: Ved vurdering av om en juridisk person eller enhet kontrolleres av en annen person eller enhet, enten alene eller i henhold til avtale med annen aksjonær eller tredjepart, bør det vurderes hvem som:

- a) har rett eller myndighet til å oppnevne eller fjerne et flertall av medlemmene i en juridisk persons eller enhets administrasjons-, ledelses- eller kontrollorgan,

⁵ Merk at grensen for vurdering av reelle rettighetshavere etter hvitvaskingsloven er lavere enn ved vurdering av eierskap etter frysforpliktelsene, se hvitvaskingsloven § 2.

- b) følge av utøvelse av stemmerett har oppnevnt et flertall av medlemmene i en juridisk persons eller enhets administrasjons-, ledelses- eller kontrollorgan som har sittet i stillingen i inneværende og foregående regnskapsår,
- c) i henhold til aksjonæravtale alene kontrollerer et flertall av aksjonærenes eller medlemmenes stemmerett,
- d) i henhold til avtale eller vedtekter har rett til å utøve dominerende innflytelse over en juridisk person eller en enhet, dersom dette er tillatt etter loven,
- e) har myndighet til å utøve en dominerende innflytelse som nevnt i bokstav d), uten å inneha denne retten,
- f) har rett til å benytte alle eller deler av en juridisk persons eller enhets aktiva,
- g) leder en juridisk persons eller enhets virksomhet som en samlet enhet og offentliggjøre konsoliderte regnskaper,
- h) hefter solidarisk for en juridisk persons eller enhets økonomiske forpliktelser, eller garanterer for dem.

Dersom ett eller flere av disse forholdene er oppfylt, anses den juridiske personen eller enheten å være kontrollert av en annen person eller enhet, med mindre det motsatte kan fastslås i det enkelte tilfellet.⁶

2.5.3. Forbudet mot å gjøre midler tilgjengelig

Forbudet mot å gjøre midler tilgjengelig utgjør en selvstendig frysforpliktelse. Forbudet mot å stille penger eller formuesgoder til rådighet for listeførte personer eller enheter omfatter både direkte og indirekte overføringer. Indirekte overføringer omfatter det å stille penger eller formuesgoder til rådighet for juridiske personer eller enheter som ikke er oppført på listen, men eies eller kontrolleres av en person eller enhet oppført på listen.

Forbudet gjelder likevel ikke dersom de aktuelle pengene eller formuesgodene ikke vil bli brukt av eller være til fordel for personen eller enheten oppført på listen.

Ved vurderingen av om formuesgode vil bli brukt eller være til fordel for listeført person eller enhet, tas det hensyn til følgende kriterier:

- a) datoen for kontraktsinngåelse og arten av kontraktsmessige forbindelser mellom de berørte enhetene (for eksempel salgs-, kjøps- eller distribusjonskontrakter),
- b) hvilken betydning virksomhetssektoren til enheten, som ikke er oppført på listen, har for enheten oppført på listen,
- c) arten av penger eller formuesgoder som stilles til rådighet, herunder den praktiske nytten midlene kan ha for enheten oppført på listen, og hvor lett de kan overføres til denne enheten.

⁶ Teksten bygger på [EUs veiledning om tilsvarende begreper](#).

Et formuesgode skal ikke anses å ha vært til fordel for en person eller enhet oppført på listen utelukkende fordi en person eller enhet som ikke er oppført på listen, bruker formuesgodet til å generere fortjeneste som delvis vil kunne tilfalle en aksjonær oppført på listen.

Det skal bemerkes at penger eller formuesgoder kan bli ansett for å være indirekte stilt til rådighet for personer eller enheter oppført på listen, selv om midlene stilles til rådighet for personer eller enheter som ikke eies eller kontrolleres av enheter på listen (for eksempel ektefeller).⁷

2.6. Unntak fra frysforpliktelsene for visse betalinger

Forbudene mot å gjøre formuesgoder tilgjengelig for listeførte er ikke absolutte bestemmelser. Restriksjonene skal ikke være til hinder for at personer får dekket livsnødvendige utgifter som matvarer, husleie, medisiner, mv., eller at personer eller enheter får anledning til å betale for bl.a. juridisk bistand.

Sanksjons- og tiltaksforskriftene regulerer for hvilke formål det kan gjøres unntak fra de finansielle restriksjonene. Det er Utenriksdepartementet som vedtar konkrete unntak fra de finansielle restriksjonene før en betaling kan iverksettes. Et slikt vedtak kan inneholde vilkår om bl.a. månedlig beløpsgrense. Det er den listeførte person som selv må søke skriftlig om et slikt vedtak til Utenriksdepartementet v/Seksjon for humanitær- og strafferett.

3. Beslutning om båndlegging (av formuesgoder)

3.1. Bakgrunn og formål

Straffeprosessloven kapittel 15b gir generelle regler om båndlegging (frys) av formuesgoder som ledd i bekjempelsen av terrorisme. Bestemmelsen kom til den 28. juni 2002, og gjennomfører Norges forpliktelser i henhold til FN-konvensjon av 9. desember 1999 om terrorisme og FNs sikkerhetsråds resolusjon 1373 (2001) pkt. 1 bokstav c.

Formålet med bestemmelsene i kapittel 15b er å hindre at verdier blir brukt til å finansiere terrorhandlinger, og må ses i sammenheng med straffeloven § 135 som forbyr terrorfinansiering.

De aktuelle forarbeidene bak båndleggingsregimet med nærmere begrunnelser er Ot.prp. 61 (2001-2002) og Innst. O, nr. 70 (2001-2002). Om bakgrunnen for forbud mot terrorfinansiering vises til Ot.prp. 2007-2008 s. 195 flg. Båndleggingsinstituttet bør også ses i sammenheng med plikter i hvitvaskingsloven om undersøkelsesplikt og rapporteringsplikt for blant annet finansforetak som har mistanke om at en transaksjon rammes av straffeloven § 135 (terrorfinansiering).

3.2. Hjemmel for båndlegging

Båndlegging skjer med hjemmel i straffeprosessloven § 202 d, som lyder:

«Når noen med skjellig grunn mistenkes for overtredelse av eller forsøk på overtredelse av straffeloven §§ 131 (terrorhandlinger), 133 (terrorforbund), 134 (terrortrusler) eller 135 (terrorfinansiering) kan sjefen eller den stedfortredende sjefen for Politiets sikkerhetstjeneste, eller en statsadvokat, beslutte å båndlegge formuesgoder som tilhører: a) den mistenkte, b) et foretak som den mistenkte eier eller har kontroll over eller c) et foretak eller en person som handler på vegne av eller på instruks fra noen som nevnt i bokstav a) eller b).»

Så snart det foreligger en beslutning har dette automatisk virkning for alle norske rettssubjekter.

⁷ Teksten bygger på [EUs veiledning om tilsvarende begreper](#).

3.3. Plikter, frister og opphør

Påtalemyndigheten skal snarest mulig, og senest innen syv dager etter at beslutning om båndlegging er fattet iht. § 202 d, bringe saken inn for tingretten. Retten skal ved kjennelse avgjøre om beslutningen skal opprettholdes.

Beslutningen forplikter finansforetak eller andre enheter til å båndlegge midler tilhørende eller knyttet til personer som rammes av en slik beslutning.

Alle finansforetak har selv ansvar for å holde seg oppdatert om beslutninger publisert på www.hvitvasking.no, samt ha rutiner som sikrer at eventuelle midler båndlegges umiddelbart.

En båndleggingsbeslutning gjelder kun i den perioden som angis i beslutningen. Hvis ikke båndleggingen begjæres forlenget og ny beslutning publiseres på www.hvitvasking.no, skal båndleggingen oppheves av finansforetakene selv.

3.4. Unntak for «midler nødvendig til underhold»

Formuesgoder som er nødvendige til underhold av den beslutningen retter seg mot, vedkommendes husstand eller noen vedkommende forsørger, kan ikke båndlegges jfr. straffeprosessloven § 202 d annet ledd.

Det er ikke opp til finansforetaket å vurdere hva som er nødvendig underhold. Hvert enkelt foretak vil ikke ha den samlede oversikt over mistenktes økonomi. Hvis "nødvendig underhold (...)"- påstand anføres fra person som rammes av en båndleggingsbeslutning må vedkommende henvises til besluttende myndighet. Som regel vil det være Politiets sikkerhetstjeneste. Finansforetaket henvises til å avvente frigivelse av slike midler til dette eventuelt besluttet av aktuell statsadvokat eller PST.

4. Rapporteringsforpliktelser

4.1. Rapportering ved frys

4.1.1. Innledning

Ved rapportering i hht. frysforpliktelsene gjelder ikke taushetsplikten i finanslovgivningen. Enhver opplysning som gis eller mottas i medhold av sanksjons- og tiltaksforskriftenes bestemmelser om varsling, skal bare brukes til det formål den gis eller mottas for.

4.1.2. Til hvem skal det rapporteres

a) Frys på bakgrunn av sanksjoner eller restriktive tiltak

Når midler fryses skal det omgående gis opplysninger som kan fremme overholdelse av forpliktelsene i sanksjons- og tiltaksforskriftene til Utenriksdepartementet, v/ Seksjon for humanitær- og strafferett i Rettsavdelingen (e-postadresse post@mfa.no og Seksjon.for.humanitaer-og.strafferett@mfa.no). For sikker kommunikasjon må avsender aktivere TLS (Transport Layer Security) for e-post til disse adressene. UD vil vurdere videresendelse til Finanstilsynet og PST. Finansforetaket skal samarbeide med UD om verifisering av opplysningene.

b) Båndlegging/frys på bakgrunn av beslutninger eller domstolskjennelser

Når et finansforetak fryser midler, skal det omgående gi opplysninger som kan fremme overholdelse av bestemmelsene i kap 3.1, til PST (post@pst.no). Herunder skal det gis opplysninger om konti og beløp som er fryst.

4.1.3. Format, opplysninger, adressat

Det er utarbeidet et skjema for rapportering ved frys av midler, se vedlegg 2, som sendes på mail til adressatene nevnt i pkt 4.1.2. Det er ulike måter å sikre sikker e-post kommunikasjon mellom rapporteringspliktige og adressatene nevnt i pkt 4.1.2.

4.2. Forholdet til hvitvasking og terrorfinansiering

Plikten til å rapportere mistenkelige transaksjoner til Økokrim/EFE etter hvitvaskingsloven § 18 består som en selvstendig forpliktelse for de rapporteringspliktige selv om det rapporteres til Utenriksdepartementet med hjemmel i sanksjons- og tiltaksregimet. Meldinger til Økokrim/EFE skal skje via Altinn.

5. Falske treff på sanksjonslistene – («False positive»)

Listene over personer, grupper og enheter underlagt sanksjoner inneholder informasjon (navn, fødselsdato, statsborgerskap, passnummer mv.) som skal gjøre det mulig å identifisere rette vedkommende. Til tross for dette kan det oppstå situasjoner hvor en person eller enhet, som ikke er den listeførte, får sine midler fryst som følge av identisk navn eller navnelikhet – en såkalt «false positive».

Dersom et finansforetak er usikker på om en person eller enhet er den listeførte, eller om det er snakk om en person som kun har likt navn eller navnelikhet med en listeført, anmodes det om å få en avklaring hos Utenriksdepartementet om det er å anse som en «false positive». Det forventes at finansforetak gjør en selvstendig vurdering på bakgrunn av tilgjengelig informasjon før Utenriksdepartementet kontaktes.

Ved usikkerhet om det er et reelt listetreff eller om det er en «false positive» må midlene fryses / transaksjonen stoppes inntil dette er avklart.

Følgende informasjon må som et minimum forelegges Utenriksdepartementet:

- Beløp
- Dato for transaksjon
- Henvisning til listeført person eller enhet
- Avsender (mest mulig informasjon)
- Mottaker (mest mulig informasjon)

Informasjonen sendes til Utenriksdepartementet v/ Seksjon for humanitær- og strafferett i Rettsavdelingen (e-postadresse: post@mfa.no og Seksjon.for.humanitaer-og.strafferett@mfa.no).

Dersom en person eller en enhet har fått sine midler fryst og mener dette skyldes navnelikhet med en listeført person, kan vedkommende, på samme måte, oppfordres til å ta kontakt med Utenriksdepartementet som tar stilling til om midlene skal frigis.

Feilaktig frys av midler som er gjort i «god tro» er ikke erstatningspliktig. For å havne i et ansvarsforhold ved frysing eller tilbakeholdelse av midler må man i de fleste tilfeller ha opptrådt uaktsomt. Det følger for eksempel av forskrift 15. august 2014 nr. 1076 om restriktive tiltak vedrørende handlinger som undergraver eller truer Ukrainas territorielle integritet, suverenitet, uavhengighet og stabilitet § 8a at ansvar bare er aktuelt dersom det kan «bevis[es] at pengene eller formuesgodene ble fryst eller tilbakeholdt som følge av uaktsomhet».

6. Elektroniske overvåkningssystemer

Det følger av hvitvaskingsloven § 24 at banker, kredittforetak og finansieringsforetak skal ha elektroniske overvåkningssystemer. Systemene skal identifisere transaksjoner som kan ha tilknytning til utbytte av straffbare handlinger eller forhold som rammes av straffeloven 2005 §§ 131 til 136 a, jf. hvitvaskingsforskriften § 18.

Finanstilsynet forventer at systemene har sanntid frysfunksjonalitet. Dette innebærer at foretakene umiddelbart skal fryse midler tilhørende personer og enheter som er oppført på FNs lister over personer som har tilknytning til terrorvirksomhet, samt til personer som gjennom kjennelse har fått sine formuesgoder båndlagt, jf. straffeprosessloven § 202d flg. Midler til personer og enheter oppført på EUs lister skal fryses umiddelbart etter listeføring. Foretakene skal også umiddelbart sperre tilgang til kreditt for nevnte personer og enheter.

7. Publisering og oversendelse til banker og andre finansforetak

Finanstilsynet mottar varslinger knyttet til frysforspliktelser fra ulike instanser. Listeføringer fra FN kommer direkte til Finanstilsynet og skal være gjeldende umiddelbart også i Norge. Listeføringer fra EU vil være gjeldende når de er inntatt i norsk lov eller forskrift – enten ved henvisning til EUs konsoliderte liste eller ved opplisting av navn på personer, grupper eller enheter. Finanstilsynet mottar også beslutninger om båndlegging fattet av statsadvokat eller PST samt kjennelser fra tingretten hvor det varsles om beslutning/forlengelse av beslutning om båndlegging av midler.

Lenker til EUs, FNs konsoliderte liste samt beslutninger og kjennelser om båndlegging av midler publiseres på www.hvitvasking.no. Finanstilsynet publiserer lignende kunngjøringer og lister fra *Financial Action Task Force (FATF)*. Dette er lister med oversikt over land og territorier med mangelfull innsats med hensyn til bekjempelse av hvitvasking og terrorfinansiering.

For å sørge for at alle institusjoner er oppdatert på kunngjøringer fra FN, FATF og andre lignende kunngjøringer samt beslutninger om båndlegging, har Finanstilsynet opprettet en varslingsfunksjon via e-post. Foretakene er selv ansvarlige for å melde inn riktig e-postadresse for mottak av disse varslene via Finanstilsynets nettsider.

Foretakene plikter også å ha rutiner for mottak av e-postene som gjør at nye listeføringer/meldinger om båndlegging av midler kan gjennomføres i foretakenes systemer uten unødig tidstap. Ansvar for gjennomføringen av frysforspliktelsene ligger hos foretaket. Det betyr at det er foretakets ansvar å påse og kontrollere at oppdateringen av systemet skjer uten unødig tidstap, selv om denne tjenesten er utkontraktert. Foretakene forventes å gjøre seg kjent med kunngjøringene fra FATF og andre, og å ta hensyn til disse i sine risikovurderinger.

Finanstilsynet vil kunne be foretakene dokumentere hvor lang tid det er gått fra et e-postvarsel er mottatt i foretakenes innmeldte e-postadresse til foretakene har kontrollert at innholdet i varselet er implementert i systemet og at frys av midler vil kunne gjennomføres.

DEL II - Ofte stilte spørsmål vedrørende frysforpliktelser

Generelt

1. Hvilke sanksjoner og restriktive tiltak implementeres i norsk rett?

Norge er folkerettslig forpliktet til å implementere alle sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd. Når det gjelder restriktive tiltak vedtatt av EU, blir de i all hovedsak implementert etter en konkret vurdering av norske myndigheter.

2. Hva er forskjell på sanksjoner og restriktive tiltak?

Vi skiller mellom sanksjoner vedtatt av FNs sikkerhetsråd i medhold av FN-pakten kap. VII og restriktive tiltak vedtatt av EU.

3. Jurisdiksjon. Hvor gjelder de norske sanksjonene og restriktive tiltakene?

De norske sanksjonene og restriktive tiltakene gjelder:

- på norsk territorium, inkludert norsk luftrom
- om bord på alle luftfartøy eller fartøy under norsk jurisdiksjon

4. Hvem gjelder det norske sanksjons- og tiltaksregelverket for?

De norske sanksjonene og restriktive tiltakene gjelder for:

- alle norske statsborgere uansett hvor de befinner seg
- alle juridiske personer, enheter og organer som er etablert eller stiftet i henhold til norsk lovgivning
- alle juridiske personer, enheter og organer som driver forretningsvirksomhet helt eller delvis i Norge.

5. Gjelder det norske sanksjons- og tiltaksregelverket også for datterselskaper av norske selskaper utenfor Norge?

Det norske *sanksjons- og tiltaksregelverket* gjelder ikke for datterselskap som er etablert under en annen stats selskapslovgivning og som fullstendig driver sin virksomhet utenfor Norge. Regelverket gjelder for morselskapet i Norge og det kan oppstå spørsmål om hvorvidt morselskapets handlinger eller unnlatelser i tilknytning til datterselskapet rammes av medvirknings- eller omgåelsesbestemmelser. Datterselskapet kan være omfattet av sanksjoner og/eller restriktive tiltak vedtatt i den jurisdiksjonen hvor det er registrert eller driver sin virksomhet.

6. Gjelder sanksjons- og tiltaksregelverket nordmenn som er ansatt i utenlandske selskap?

Det norske sanksjons- og tiltaksregelverket gjelder som utgangspunkt for nordmenn både i og utenfor Norge. For nordmenn som er ansatt i et utenlandsk selskap utenfor Norge kan personlig ansvar være aktuelt dersom de har selvstendige eller ledende stillinger og på forsettlig eller uaktsom måte har fattet eller påvirket avgjørelser som er i strid med norske restriktive tiltak.

7. Er man i Norge pålagt å etterleve sanksjonslister fra andre lands myndigheter?

Norske selskaper kan bli påvirket av utenlandske sanksjoner (sanksjoner iverksatt av andre land), for eksempel som en følge av utenlandske eiere, eller som en konsekvens av hvor eller hvilke type næringsvirksomhet som bedrives. Transaksjoner i utenlandsk valuta kan bli påvirket av

sanksjoner iverksatt av landet hvor valutaen er hjemhørende. Eksempelvis er det flere banker som etterlever amerikanske sanksjoner (OFAC) som følge av transaksjoner i USD, eller fordi de har filialer/datterselskap i USA.

8. *Skal Finanstilsynet informeres hvis den rapporteringspliktige enheten velger å etterleve andre sanksjonsregelverk enn de som er implementert i norsk rett?*

Nei, norske myndigheter forholder seg bare til norsk regelverk.

9. *Hva menes med å fryse midler?*

Med å fryse midler menes å hindre noen i å råde faktisk eller rettslig over midlene. Typiske eksempler på dette er å sperre tilgangen til bankkonto, forvaltede midler eller ikke å foreta eller gjennomføre en betalingsoverføring.

10. *Hva er en listeført person?*

En listeført person er en fysisk eller juridisk person som er omfattet av finansielle restriksjoner i sanksjons- eller tiltaksforskriftene. Listeførte personer vil være å finne på FNs- eller EUs konsoliderte liste, eller som et vedlegg til de norske forskriftene.

11. *Kan jeg regne med at et selskap eller en person som opererer i Norge ikke er sanksjonert?*

Nei, også personer og selskaper som opererer i Norge kan være listeført.

12. *Hvordan skal jeg håndtere studenter med tilhørighet til sanksjonerte land?*

Grunnet økonomiske sanksjoner rettet mot studentens hjemland kan studenter oppleve at det er vanskelig å motta midler fra, eller overføre midler til, sanksjonerte land. Dette kan være begrunnet i sanksjoner og/eller restriktive tiltak som er rettet mot arbeidsgivere eller statlige institusjoner som gir økonomisk støtte (sponsorships, stipend etc.) til studenten, eller at midler som kommer fra familien blir stoppet.

Studenten må i tilfelle ta kontakt med Utenriksdepartementet for å få en eventuell godkjenning av betalingen. Vær oppmerksom på at en godkjenning kun tillater gjennomføringen av én betaling. En slik godkjenning er ikke et pålegg om utbetaling.

Rutiner og retningslinjer

13. *Må norske finansforetak ha egne prosedyrer og retningslinjer for å kunne etterleve sanksjons- og tiltaksregelverket?*

Ja. Regelverket pålegger personer og bedrifter å sikre seg mot å utføre transaksjoner som går til gjennomføring av terrorvirksomhet. Finansforetak må derfor ha egne prosedyrer og retningslinjer for å sikre seg at det til enhver tid gjeldende sanksjons- og tiltaksregimet etterleves.

14. *Er tiltak etter hvitvaskingsloven tilstrekkelig for overholdelse av sanksjons- og tiltaksregelverket?*

Nei, dette er to ulike regelverk. Man oppfyller ikke sanksjonsregelverket ved å etterleve hvitvaskingsregelverket. Rapportering etter hvitvaskingsloven må vurderes konkret i hvert enkelt tilfelle.

Etterlevelse av hvitvaskingsregelverket kan bidra til at man får informasjon om kunder som kan bidra til at banken også oppfyller sanksjonsregelverket, for eksempel at kunden blir korrekt identifisert. Om man har korrekt og oppdatert informasjon om kundens identitet kan dette bidra

til at banken lettere kan kontrollere kunden mot sanksjonslistene. I tillegg kan denne informasjonen føre til at det er lettere å vurdere om man har fått et reelt listetreff eller en person med f.eks. identisk navn.

15. Hva slags it-systemer kreves?

Regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak gir ikke pålegg om å ha elektroniske overvåkningssystemer for å ivareta forpliktelsene etter regelverket slik hvitvaskingsloven gjør. Det følger imidlertid av hvitvaskingsloven § 24, jf. forskrift om hvitvasking og terrorfinansiering § 18, at enkelte finansforetak skal etablere elektroniske overvåkningssystemer for å identifisere transaksjoner som har tilknytning til finansiering av terror.

Finanstilsynet forventer at de elektroniske overvåkningssystemene også omfatter overvåkning i henhold til listene gitt i medhold av regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak, samt at overvåkningssystemet innehar sanntids frysfunksjonalitet. Dette innebærer at foretakene umiddelbart skal fryse midler tilhørende listeførte personer og enheter. Foretakene skal også umiddelbart sperre tilgang til kreditt for nevnte personer og enheter. Tilsvarende gjelder for personer som har fått sine formuesgoder båndlagt, jf. straffeprosessloven §§ 202 d flg.

Uansett om finansforetaket benytter egne systemer eller benytter tredjeparters programvare, må det være innforstått med eventuelle begrensinger i programmene. Foretaket må derfor sikre at slike programmer er tilpasset eget behov og risikoprofil.

Fryslister

16. Hvilke lister skal rapporteringspliktig screene mot?

Norske myndigheter forventer at rapporteringspliktig skal screene mot personer og enheter som er listeført i medhold av norsk regelverk. Dette vil være EU og FN sine konsoliderte lister, samt andre personer og enheter som er særskilt listeført i medhold av norsk lov. Rapporteringspliktig må følge med på endringer i norske sanksjons- og tiltaksforskrifter (lovdata.no), EUs og FNs konsoliderte lister og andre publikasjoner på www.hvitvasking.no og www.finanstilsynet.no. Ved å være mottaker av Finanstilsynets varslingstjeneste via e-post (gjelder også beslutning om båndlagte midler), vil foretakene få hjelp til å følge med på endringer i de nevnte listeføringene.

17. Hvor ofte må jeg screene kundebasen mot fryslistene?

Kundebasen må screenes hver gang listene blir oppdatert, samt at kunder må screenes ved etablering av kundeforholdet. Screening utover dette må enheten vurdere etter en risikobasert tilnærming.

18. Må enhver transaksjon screenes?

Ja, i utgangspunktet må både innenlands- og utenlandstransaksjoner screenes.

Screening er likevel ikke nødvendig ved innenlandstransaksjoner, dersom avsenderbanken⁸ vet at sin kunde ikke er sanksjonert, samt har forsikret seg om at mottakerbanken har et tilfredsstillende regime⁹ for å screene kundebasen sin mot sanksjonslistene. Dersom avsenderbanken ikke har fått en forsikring om at mottakerbanken har et tilfredsstillende regime, må den screene både avsender og mottaker av midlene.

⁸ Eller annen rapporteringspliktig

⁹ Se «[Minimumsstandard for screening av egen kundedatabase mot sanksjonslistene](#)»

19. *Hvilke rolleinnhavere i et selskap skal screenes mot sanksjons- og tiltakslistene?*

Man er forpliktet til å screene kunden og eventuelle reelle rettighetshavere mot *sanksjons- og tiltakslistene*. Screening av ytterligere roller må være basert på en konkret risikobasert vurdering (se også del I, kap 2.5).

20. *Skal personer som kan handle på vegne av en kunde screenes mot sanksjonslistene?*

Ja, alle personer som kan handle på vegne av en kunde skal screenes.

21. *Skal personer med disposisjonsrett på en kundes konto screenes mot sanksjons og tiltakslistene?*

Ja, alle personer som har disposisjonsrett på en kundes konto skal screenes. Rapporteringspliktige kan ikke akseptere at en listeført person opptrer som disponent for en kundes konti.

Frysforspliktelsen

22. *Hva innebærer det å ha en plikt til å fryse og ikke gjøre midler tilgjengelig for en listeført person?*

En frysforspliktelse pålegger enhver – både privatpersoner og bedrifter – en selvstendig forpliktelse til å fryse og ikke gjøre midler som knytter seg til, eies eller kontrolleres, direkte eller indirekte, av en listeført person tilgjengelig. Midlene kan kun frigis i medhold av en tillatelse fra Utenriksdepartementet eller ved bortfall av listeføringen.

23. *Hvorfor er det viktig å ha kjennskap til kundens reelle rettighetshavere og kontrollere disse mot sanksjons- og tiltakslistene?*

Frysforspliktelsen gjelder midler som eies eller kontrolleres, direkte eller indirekte, av en listeført person. Den listeførte personen vil kunne la transaksjonene gå via personer eller enheter som vedkommende eier eller kontrollerer for å unngå treff mot sanksjons- og tiltakslistene ved gjennomføring av transaksjoner.

24. *Skal midler tilhørende selskaper eid eller kontrollert av listeførte personer fryses?*

Ja, sanksjonene/tiltakene omfatter spesielt utpekte personer, eller selskaper og selskaper eid eller kontrollert av disse utpekte personene.

25. *Hvordan kan jeg vite om et selskap er eid eller kontrollert av et sanksjonert selskap eller person?*

Selskaper som eies 50 % eller mer, eller kontrolleres av en listeført person eller selskap, vil normalt være gjenstand for de samme frysforspliktelsene som kontrollerende eller eiende listeførte enhet. Det er ingen absolutt grense for når en enhet anses kontrollert av en annen, slik at dette må vurderes fra sak til sak. For veiledning på kontrollaspektet, se veilederens kap. 2.5.1 ii).

26. *Vil den listeførte personen fortsatt ha eiendomsretten til frosne midler?*

Ja, eiendomsretten bortfaller ikke som følge av frys av midler.

27. *Bli frosne midler konfiskert av norske myndigheter?*

Nei, frosne midler blir ikke konfiskert av norske myndigheter.

28. *Hvor lenge skal frosne midler fryses?*

Midler tilhørende listeførte personer skal forbli fryst inntil listeføringen er bortfalt eller at Utenriksdepartementet gir en tillatelse om frigivelse.

29. Hva gjør man dersom man er usikker på om listetreffet er et reelt eller et falskt treff?

Listene over personer, grupper og enheter underlagt sanksjoner og restriktive tiltak inneholder informasjon (navn, fødselsdato, statsborgerskap, passnummer mv.) som skal gjøre det mulig å identifisere rette vedkommende. Rapporteringspliktig skal gjøre nødvendig undersøkelser for å verifisere at det er et reelt treff. Til tross for dette kan det oppstå situasjoner hvor en person eller enhet, som ikke er den listeførte, får sine midler fryst som følge av felles navn eller navnelikhet – en såkalt «false positiv».

Dersom det fryses midler tilhørende en kunde og man er usikker på om kunden er den listeførte personen, skal det etter en selvstendig vurdering søkes om avklaring av dette hos Utenriksdepartementet.

30. Må rapporteringspliktig fryse midler der det er usikkerhet til om det er et reelt treff?

Ja, midler skal uansett fryses. Dersom det fryses midler tilhørende en kunde og man etter en selvstendig vurdering er usikker på om kunden er den listeførte personen, skal det søkes om avklaring av dette hos Utenriksdepartementet).

Feilaktig frys av midler som er gjort i god tro medfører ikke erstatningsansvar.

31. Kan man gjøre midler tilgjengelige til en listeført person?

Frysforskriftene er ikke absolutte bestemmelser. Restriksjonene skal ikke være til hinder for at personer får dekket livsnødvendige utgifter som matvarer, husleie, medisiner etc. eller at personer eller enheter får anledning til å betale for blant annet juridisk bistand.

Det vil være nødvendig med et vedtak fra Utenriksdepartementet som gjør unntak fra de finansielle restriksjonene før en slik betaling kan iverksettes. Et slikt vedtak kan inneholde vilkår om bl.a. månedlig beløpsgrense. Det er personen som har fått sine midler fryst som skal søke [Utenriksdepartementet](#) om unntak fra de finansielle restriksjonene.

Transaksjoner til/fra frosne konto

32. Kan renter eller annen avkastning på konto godskrives en frosne konto?

Ja, renter eller annen avkastning på en frosne konto kan godskrives den frosne kontoen. Rentene må forbli fryst på lik linje med de øvrige frosne midlene.

33. Kan feilføringer rettes på frosne konti?

Så lenge det ikke stilles midler til rådighet for den listeførte personen, så kan feilføringer rettes.

34. Trekk av periodiske gebyrer og renter i henhold til kundeavtale

Rapporteringspliktig har rett til å belaste en frosne konto med fordringer som banken har på den listeførte kunden i henhold til den/de respektive kundeavtalen(e).

35. Kan man tillate overførsel av penger til en frosne konto?

Avsender av pengene må ha tillatelse av Utenriksdepartementet for å tilføre penger til en listeført person. Det skal søkes i «E-lisens». Informasjon om søknad finnes på www.eksportkontroll.no.

Uavhengig av om avsender har en slik tillatelse eller ikke, vil en bank ha rett til å godskrive frosne konti når de mottar penger overført av en tredjepart til en listeført person forutsatt at de godskrevne beløpene også fryses.

36. *Hva gjør man med penger som stoppes på vei ut av en kundes konto fordi mottakeren er en listeført person? Fryses disse eller tilbakeføres de til kundens konto?*

Midlene skal fryses i mottakers navn og ikke tilbakeføres til avsender. Deretter bør nødvendige undersøkelser gjennomføres i samarbeid med Utenriksdepartementet for å vurdere om frysvedtaket skal opprettholdes. I denne anledning kan det være aktuelt å gå i dialog med kunden for å få tilstrekkelig informasjon om bakgrunnen for transaksjonen.

37. *Hva gjør man med penger fra en listeført person som kommer inn til en ikke-listeført kunde?*

Disse midlene skulle ha vært stoppet fra avsenderbank, evt. korrespondentbank. Mottakerbanken må likevel fryse midlene og søke veiledning hos Utenriksdepartementet. Rapporteringspliktig må deretter vurdere om det er grunnlag for forsterket kundekontroll på kunden.

38. *Hva gjør man med overførsel som stoppes grunnet listetreff i overførselens emne-/tekstfelt hvor verken mottaker eller avsender er listeført?*

Rapporteringspliktig må kontakte kunden og innhente dokumentasjon om det underliggende forhold for å kunne vurdere om transaksjonen skal kunne gjennomføres. Dersom rapporteringspliktig ikke klarer å avklare om det er et reelt treff bør Utenriksdepartementet konsulteres.

Informasjon til kunden – taushetsplikt?

39. *Hva kan jeg si til kunder som har fått sine midler fryst?*

Det er ikke taushetsbelagt overfor kunden at midlene er fryst i medhold av regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak, i motsetning til taushetsplikt i forbindelse med undersøkelse av mistenkelige transaksjoner mv, jfr. hvitvaskingsloven §§ 17 og 18. Det er også anledning til å be kunden gi relevant informasjon og/eller dokumentasjon for å kunne bekrefte eller utelukke listetreff.

Banken er ikke forpliktet til å fortelle kunden at deres konto har blitt fryst. Det vil likevel være hensiktsmessig å informere kunden om at deres midler har blitt fryst, samt eventuelt hvordan dette påvirker kunden.

Avvisning og avvikling av kundeforhold

40. *Kan jeg avvise en kunde fordi den er listeført?*

Nei, regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak har ikke bestemmelser om avvisning av kunder.

Avvisning reguleres blant annet av finansavtaleloven § 14 og forutsetter at foretaket må ha saklig grunn for å avslå å ta imot innskudd eller utføre betalingstjenester på vanlige vilkår. Finansforetak kan ta imot midler tilhørende, innehavende eller kontrollert av listeførte personer og enheter og fryse disse fremfor å avvise vedkommende som kunde. Utenriksdepartementet, Finanstilsynet og PST må informeres.

41. *Kan jeg avvikle et kundeforhold / kundeavtaler som følge av at kunden er listeført og kontoen er fryst?*

Regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak har ikke bestemmelser om avvikling av kundeforhold, men pålegger derimot enhver som har midler tilhørende en listeført i sin besittelse å fryse disse. Dette innebærer at midlene skal forbli der de er, og at de ikke kan forflyttes uten tillatelse fra Utenriksdepartementet. Dette må gjelde tilsvarende for avvikling av kundeforholdet / kundeavtaler.

Deponering av midler i Norges Bank

42. Kan frosne midler deponeres iht. deponeringsloven?

Nei, midlene skal fryses av vedkommende som råder over / har kontroll over midlene. Dette innebærer at midlene skal forbli der de er, og at de ikke kan forflyttes uten tillatelse fra Utenriksdepartementet.

Rapporteringspliktiges ansvar

43. Er det straffbart å stille midler til disposisjon for sanksjonerte personer eller selskaper?

Med mindre det foreligger en lisens til å stille frosne midler til rådighet, vil det være straffbart.

44. Hva betyr omgåelse av sanksjonsregelverket.

Det er forbudt å tilrettelegge eller tilpasse transaksjoner for å omgå gjeldende sanksjonsregelverk.

45. Rapporteringspliktig har gjennomført en transaksjon som viser seg å være i strid med sanksjonsregelverket – hva må rapporteringspliktig gjøre?

Hvis rapporteringspliktig avdekker at det er gjennomført en transaksjon som er i strid med sanksjonsregelverket, må det omgående ta kontakt med Utenriksdepartementet, Finanstilsynet og Økokrim.

46. Hva om rapporteringspliktig var uvitende om at transaksjonen var i strid med regelverket?

Bare forsettlig og uaktsomme handlinger kan straffes i henhold til sanksjons- og tiltaksregelverket. At transaksjonen er gjennomført må likevel rapporteres til Utenriksdepartementet, Finanstilsynet og Økokrim straks det oppdages.

Lisens og forhåndstillatelse

47. Hva er en lisens? Hva er en forhåndstillatelse?

En lisens er en tillatelse til å eksportere visse varer og tjenester fra Norge. Lisensplikt må ha hjemmel i lov eller forskrift. En forhåndstillatelse er en godkjenning fra Utenriksdepartementet. Forhåndstillatelse er nødvendig for å lovlig kunne engasjere seg i f.eks. en transaksjon som ellers ville være forbudt etter sanksjonsforskriftene eller eksportkontrollloven.

48. Hvem kan gi lisens eller forhåndstillatelse?

Utenriksdepartementet v/Seksjon for eksportkontroll. Informasjon om søknad finnes på www.eksportkontroll.no.

49. Hvem skal søke om lisens/forhåndstillatelse – rapporteringspliktig eller kunden?

Kunden skal søke om lisens. Det forventes imidlertid at foretakene i.f.m. kundekontrollen gjør rimelige tiltak for å forsikre seg om at kunden har nødvendige tillatelser.

50. Rekkevidden av en forhåndstillatelse

Forhåndstillatelse gitt av norske myndigheter gjelder kun innen norsk jurisdiksjon, se spm 3. Eksempelvis dersom det er gitt forhåndstillatelse til å gjennomføre en transaksjon bestående av frosne midler fra en listeført person og transaksjonen gjøres i utenlandsk valuta, vil det normalt måtte innhentes tilsvarende forhåndstillatelse fra utenlandsk myndighet ved omveksling i utenlandsk korrespondentbank for å unngå at midlene blir fryst der.

51. *Det er gitt forhåndstillatelse om frigjøring av midler til sanksjonert kontoinnehaver. Kan en fullmektig av personen som forhåndstillatelsen omhandler be om frigjøring av midlene iht forhåndstillatelse?*

Nei, det må søkes om særskilt forhåndstillatelse for at midler skal kunne frigjøres til en annen enn den forhåndstillatelsen gjelder – dette selv om den forhåndstillatelsen gjelder kan bekrefte fullmakten.

52. *Blir lisenser og forhåndstillatelser publisert?*

Nei. Lisenser og forhåndstillatelser utstedes direkte til den det gjelder. Dersom man er usikker på ektheten eller innholdet i en presentert lisens eller forhåndstillatelse kan man konferere med Utenriksdepartementet.

Rapporteringsplikt

53. *Skal rapporteringspliktig rapportere frysing av midler til myndighetene?*

Ja, regelverket om sanksjoner og restriktive tiltak pålegger rapporteringspliktig å rapportere når midler fryses.

54. *Hvilke myndigheter skal det rapporteres frysing av midler til?*

- Utenriksdepartementet

Se veiledningens Del I kap 4.1.2 for mer informasjon.

55. *Er det i strid med taushetsplikt og personopplysningsloven å rapportere frysing av midler på mail?*

Nei, ikke så lenge meldingen sendes på sikker måte. Se punkt 4.1.2 og 4.1.3 for mer informasjon.

56. *Finnes det rapporteringskjema for frysing av midler?*

Ja, det finnes egne rapporteringsmaler for frysing av midler, se vedlegg 2.

57. *Må jeg rapportere frigivelse av frosne midler ved avlisting (fjerning av listeføring)?*

Nei, frigivelse av frosne midler som skyldes avlisting (fjerning av listeføring) er ikke rapporteringspliktig. Det anbefales likevel å informere Utenriksdepartementet om slik frigivelse da de tidligere skal ha blitt meddelt at midlene er fryst.

58. *Må jeg rapportere frigivelse av frosne midler i medhold av tillatelse fra Utenriksdepartementet?*

Nei, frigivelse av frosne midler i medhold av lisens/tillatelse fra Utenriksdepartementet er ikke rapporteringspliktig.

59. *Må jeg rapportere innskudd på en frossen konto?*

Ja, innskudd på en frossen konto er rapporteringspliktig til Utenriksdepartementet, med kopi til Finanstilsynet og PST. Dette gjelder ikke renter og annen avkastning på frosne konti.

Båndlagte midler etter kjennelse/beslutning

60. *Hva er båndlagte midler?*

I medhold av straffeprosessloven § 202 kan myndighetene båndlegge formuesgoder tilhørende en person som er mistenkt for overtredelse av eller forsøk på overtredelse av straffeloven §§ 131 (terrorhandlinger), 133 (terrorforbund), 134 (terrortrusler) eller 135 (terrorfinansiering). Tilsvarende gjelder et foretak som den mistenkte eier eller har kontroll over, eller et foretak eller en person som handler på vegne av, eller på instruks fra, den mistenkte eller kontrollerende part.

61. Hvem kan båndlegge midler?

Statsadvokat eller PST kan beslutte båndlegging. Innen syv dager etter at beslutningen er fattet, skal påtalemyndigheten bringe saken inn for tingretten som avgjør med kjennelse om beslutningen om båndlegging skal opprettholdes.

62. Har rapporteringspliktige en plikt til å etterleve beslutning/kjennelse om båndlegging av midler?

Så snart det foreligger en beslutning om båndlegging av midler, uansett om den er fattet av PST, en statsadvokat eller en domstol, vil denne ha automatisk virkning for alle norske rettssubjekter. Dette innebærer at norske aktører får en selvstendig og umiddelbar frysforpliktelse av angjeldende persons midler så snart en beslutning om båndlegging av midler er publisert og gjort tilgjengelig.

63. Hvor lenge varer en beslutning om båndlegging?

En båndleggingsbeslutning gjelder kun i den perioden som angis i beslutningen. Normalt varer en beslutning om båndlegging i to uker. Hvis ikke båndleggingen begjæres forlenget, og ny beslutning publiseres på www.hvitvasking.no, skal båndleggingen oppheves av foretakene som har båndlagt midler.

64. Må rapporteringspliktig rapportere om frys i henhold til en beslutning om båndlegging?

Ja, rapporteringspliktig skal omgående rapportere om frys av midler til PST. Herunder skal det gis opplysninger om konti og beløp som er fryst.

Rapporteringspliktig skal etter en konkret vurdering også melde transaksjonen til ØKOKRIM v/ Enheten for finansiell etterretning iht. hvitvaskingsloven §§ 17-18.

Vedlegg 1 - Kontaktinformasjon

Office of the Ombudsperson

Room DC2-2206, United Nations
New York, NY 10017
United States of America
Tel: +1 212 963 2671
E-mail: ombudsperson@un.org

Focal Point for De-listing

Security Council Subsidiary Organs Branch

Room DC2 2034, United Nations
New York, N.Y. 10017
United States of America
Tel. +1 917 367 9448
Email: delisting@un.org

Council of the European Union

General Secretariat DG C — Coordination Unit
Rue de la Loi/Wetstraat 175
1048 Bruxelles/Brussel
BELGIA

Utenriksdepartementet

Rettsavdelingen, Seksjon for humanitær- og strafferett

E-post: post@mfa.no OG Seksjon.for.humanitaer-.og.strafferett@mfa.no
Telefon: 23 95 00 00
Adresse: 7. juniplassen 1, N-0032 Oslo

Utenriksdepartementet

Seksjon for eksportkontroll

Informasjon om e-lisens er tilgjengelig [her](#).
Telefon: 23 95 06 50 (betjent mandag til fredag kl. 10-14).
Adresse: 7. juniplassen 1, N-0032 Oslo

Finanstilsynet

E-post: post@finansilsynet.no
Tlf: 22939800
Adresse: Revierstredet 3, Postboks 1187 Sentrum, 0107 Oslo

Politiets sikkerhetstjeneste

E-post: post@pst.politiet.no
Tlf: 23305000
Adresse: Postboks 4773 Nydalen, 0421 Oslo

ØKOKRIM

E-post: post.okokrim@politiet.no
Tlf: 23291000
Adresse: C.J. Hambros plass 2 C, 0164 Oslo

Vedlegg 2 - Rapporteringsskjema vedrørende frysing av midler

Mottaker:

Til:	Utenriksdepartementet, ved Rettsavdelingen, seksjon for humanitær- og strafferett
E-post:	post@mfa.no OG Seksjon.for.humanitaer-.og.strafferett@mfa.no Husk aktivering av TLS for sikker e-post kommunikasjon

Avsender:

Fra:	Navn finansinstitusjon/annen rapporteringspliktig:
	Navn avdeling:
	Navn kontaktperson:
	Adresse/kontaktinformasjon:

Dato for frysing

Dato	Gjennomført av (avdeling og person)

Kunde

Navn	Fødsels- / organisasjonsnummer	Adresse

Konto

Type konto	Kontonummer	Innestående på konto på dato for frysing

Transaksjon

Type transaksjon	Avsender	Mottaker
Kommentarer:		

Andre midler

Tjeneste/produkter (eksempelvis Trade Finance produkter, verdipapirer, fond osv)	Spesifisering av midler/tjeneste/produkter (nummerangivelse, utstedelses-/åpningsdato, involverte parter osv)	Sum av midler

Kommentarer:

Hjemmelsgrunnlag for frysing

Forskrift	Bestemmelse

Sted, dato	Signatur, tittel